

Департамент культури і туризму, національностей та релігій
Чернігівської обласної державної адміністрації

КЗ „Чернігівська обласна бібліотека для дітей”
Чернігівської обласної ради

СТОП БУЛІНГ!

Світ без насильства

«Методичні поради, рекомендації та
корисні інформаційні джерела»

Чернігів – 2020

УДК 159.922.7(072)

С 18

СТОП БУЛІНГ! Світ без насильства: методичні поради, рекомендації, корисні інформаційні джерела / КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»; комп. верстка, набір та оформ. О. Дорохова.– Чернігів, 2020.– 17 с.

Комп'ютерну верстку, набір та оформлення
підготувала: **О. Дорохова**
Редактори: **Г. Вечерська, Н. Шеша**
Відповідальна за випуск: **Т. Клюй**

Зам. № 4

**"Якщо ти байдужий до страждань інших,
ти не заслуговуєш називатися людиною"**

Сааді

Однією з найактуальніших проблем у підлітковому середовищі всіх країн світу є насильство.

Підлітки переживають перехідний вік – пошук свого власного «я» та активного включення «я» до групи. І все це відбувається на фоні пошуків сенсу буття та гіперчутливого сприйняття того, що відбувається навколо і всередині самого колективу. Це робить підлітків з одного боку різкішими у діях, ніж дорослі, а з іншого – діти надзвичайно гостро переживають усі проблеми, з якими зіштовхуються у своєму житті.

За даними ЮНІСЕФ, кожний другий учень або учениця віком від 13 до 15 років, а це близько 150 мільйонів дітей у світі, зазнають насильства з боку однолітків у школах або поблизу школи. Третина школярів у 39 розвинутих країнах визнають, що вдаються до цькування своїх однолітків. Майже 720 мільйонів дітей шкільного віку живуть у країнах, де тілесні покарання у школах ще не повністю заборонені.

Хоча дівчата та хлопці мають однакові ризики стати жертвами булінгу, дівчата частіше зазнають психологічного тиску, тоді як хлопці більше страждають від фізичного насильства та погроз.

Україна посідає четверте місце в світі за рівнем підліткової агресії, після Росії, Албанії та Білорусі.

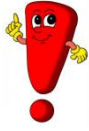
За даними різних досліджень, майже кожен третій учень в Україні, так чи інакше зазнавав булінгу в школі, потерпав від принижень і насміхань :

10% - регулярно (раз в тиждень і частіше);

55% - частково піддаються знущанню зі сторони однокласників;

26% батьків вважають свої дітей жертвами булінгу.

Зважаючи на масштаб і серйозність проблеми, **4 травня** оголошено **Міжнародним днем протидії булінгу**.

Що таке булінг?

Булінг (від *англ. to bull* —переслідувати) — це свідомо агресивна поведінка однієї дитини (або групи) стосовно іншої, що супроводжується регулярним фізичним і психологічним тиском та є гострою проблемою сучасності.

Дослідники зазначають, що булінг **відрізняється від сварки** між дітьми тим, що:

- ✓ супроводжується реальним **фізичним чи психологічним насиллям**: жертву висміюють, залякують, б'ють, розповсюджують плітки, оприлюднюють особисту інформацію та фото в соціальних мережах;
- ✓ у ситуації завжди беруть участь **три сторони**: той, хто переслідує, той, кого переслідують, та ті, хто спостерігають;
- ✓ **негативно впливає на всіх учасників**, на їхнє фізичне та психічне здоров'я;
- ✓ **може виникати спонтанно**, коли несподівано для себе дитина опиняється або в ситуації переслідування, або приєднується до переслідувача;
- ✓ **може повторюватися** багато разів.

Яким буває булінг?

Цькування може мати різні форми:

- **Фізичний булінг** (штовхання, підніжки, бійки, стусани, нанесення тілесних ушкоджень).
- **Вербальне цькування** (обзивання чи глузування).
- **Булінг стосунків** (relational bullying) — явище соціального вигнання — коли дітей ігнорують, не допускають до ігор та вечірок, або вони стають жертвами чуток чи інших форм публічного приниження.
- **Кібербулінг** (приниження за допомогою Інтернету, мобільних телефонів та інших електронних гаджетів).

Кіберагресори створюють публікації, що принижують гідність жертв, відправляють їм повідомлення з погрозами, викладають фотографії і відео зі знущаннями.

Інтернет додає булінгу **таких ознак**:

- **цілодобове втручання в особисте життя** (цькування не має часового чи географічного обмеження); необмеженість аудиторії;
- **блискавичність поширення інформації**;
- можливість **анонімного переслідування**.

Усі форми булінгу — фізичний, вербальний, кібер та стосунків — **мають тенденцію виникати одночасно.**

Чому діти булять?

Діти-агресори **не до кінця розуміють**, якої шкоди та страждань вони завдають. Булери вважають смішним знущання над слабшою дитиною. Отримуючи схвалення з боку друзів-спостерігачів, вони **відчувають себе сильними та «крутими».**

Деякі діти булять, тому що **самі постраждали від насильства** (вдома, в спортивній секції, в іншій школі тощо). У таких випадках вони можуть зганяти свій біль через знущання й приниження слабших за себе. До того ж, нападаючи на когось, вони **захищаються від цькування**. Іноді такі діти дуже імпульсивні й не можуть контролювати свій гнів, тоді справа нерідко доходить до фізичного насильства.

Хто стає жертвою булінгу?

У групі ризику може опинитися будь-яка дитина, яка **вирізняється** із загального кола своїх однолітків. Дітей можуть цькувати за:

- ✓ **зовнішній вигляд** (підґрунтям для глузувань може стати занадто високий або занадто низький зріст, вага тіла, національність, фізичні обмеження);
- ✓ **успішність або неуспішність у навчанні**;
- ✓ **матеріальні** можливості;
- ✓ особливості **характеру**.

Окрім того, жертвою булінгу може стати той, кому **складно спілкуватися** з однолітками, хто поводить себе відлюдкувато або, навпаки, провокативно. Варто зазначити, що **сором'язливі** та закриті до спілкування діти стають жертвами булінгу **удвічі частіше**. Усі ці риси не обов'язково, але можуть призводити до цькування (зазвичай у **школі чи в соціальних мережах**).

До чого призводить булінг?

Особливість цькування в тому, що він негативно впливає на всіх учасників (жертв, агресорів та спостерігачів) і має **деструктивні наслідки** в їхньому майбутньому житті:

- Жертви **втрачають відчуття безпеки**, перебувають у стані **безпорадності та страху**, втрачають повагу до себе та інтерес до навчання. Булінг

провокує тривожні і депресивні розлади, пригнічує імунітет, може призводити до розладів харчової поведінки (анорексія, булімія), виникнення суїцидальних думок.

- За даними досліджень у Фінляндії, діти, які стали жертвою переслідувань, у чотири рази більше схильні до суїцидальних настроїв, ніж їхні однолітки, які не були об'єктами булінгу.
- **Агресори** частіше за інших потрапляють у ситуації, коли проявляється насилля та порушуються закони, мають досвід вживання алкоголю й наркотичних речовин.
- **Спостерігачі** часто страждають від відчуття безпорадності, етичного конфлікту, схильні до депресивних станів чи перезбудження, намагаються менше відвідувати школу.

Дослідники стверджують, що навіть поодинокі випадки булінгу залишають глибокий емоційний слід у психіці дитини.

Як зрозуміти, що ваша дитина піддається булінгу?

Зверніть увагу на дев'ять найпоширеніших ознак:

1. У дитини **мало або взагалі немає друзів**, з якими вона проводить час.
2. **Боїться ходити до школи** або брати участь у заходах з однолітками (гуртки, спорт).
3. У дитини з'являються **зіпсовані речі**.
4. Вона **втрачає інтерес до навчання** або раптом починає погано вчитися.
5. Приходить додому сумна, похмура, **зі сльозами** (або ж такі ознаки з'являються після спілкування у соціальних мережах).
6. Постійно **відмовляється йти до школи**, посилаючись на головний біль, біль у животі, погане самопочуття.
7. **Має розлади сну** або часті погані сни.
8. **Втрачає апетит**, проявляє тривожність, страждає від низької самооцінки.
9. Дитина **наносить собі ушкодження**.

Якщо дитину шантажують у школі, вона може почати просити додаткові гроші на кишенькові витрати, аби **відкупитися від агресора**.

Як запобігти булінгу?

Швидка та доречна реакція дорослих (батьків і вчителів) на ситуацію булінгу повертає дітям відчуття безпеки та захищеності, демонструє, що насилля не прийнятне. Саме тому, **якщо ви стали свідком булінгу:**

1. **Негайно втручайтеся** та зупиняйте насилля – булінг не можна ігнорувати.
2. **Зберігайте спокій** та будьте делікатними, не змушуйте дітей публічно говорити на важкі для них теми.
3. Займіть **нейтральну позицію** — обидві сторони конфлікту потребують допомоги, запропонуйте дітям самостійно вирішити конфлікт.
4. Поясніть, **які саме дії є булінгом і чому їх необхідно припинити.**
5. Уникайте в спілкуванні слів «жертва» чи «агресор» для **запобігання тавруванню й розподілу ролей.**
6. **Повідомте керівництво навчального закладу** про ситуацію, що склалася, й вимагайте вжити заходів щодо припинення цькування.

В Європі у складних ситуаціях булінгу застосовують механізм шкільної медіації, коли спеціально підготовлений педагог чи психолог, який не має жодного стосунку до конфлікту, модерує зустрічі між дітьми, їхніми батьками та вчителями. Усі отримують право висловитися, поглянути на ситуацію з різних точок зору.

В Україні поступово теж упроваджують таку практику. У рамках кампанії **#СтопБулінг** Міністерство юстиції розробило інформаційні матеріали з рекомендаціями для батьків, як діяти, коли дитина постраждала від булінгу або ж сама стала булером.

Як допомогти дитині, якщо вона піддається булінгу?

Діти зазвичай соромляться говорити про те, що стали жертвами булінгу, й схильні звинувачувати себе. Придивіться до поведінки та настрою своєї дитини. Якщо ви помітили ознаки того, що вона стала жертвою булінгу:

- ✓ **Зберігайте спокій, будьте терплячими**, не потрібно тиснути на дитину.
- ✓ **Поговоріть з дитиною, дайте їй зрозуміти, що ви не звинувачуєте її в ситуації**, що склалася, готові вислухати й допомогти .

- ✓ Запитайте, яка допомога може знадобитися дитині, **запропонуйте свій варіант вирішення ситуації**. Це допоможе розробити спільну стратегію змін.
- ✓ Поясніть дитині, **до кого вона може звернутися у випадку цькування** (психолог, вчителі, керівництво школи, старші учні, батьки інших дітей, охорона).
- ✓ **Повідомте керівництво навчального закладу** про ситуацію, що склалася, й вимагайте належного її врегулювання.
- ✓ **Підтримайте свою дитину в налагодженні стосунків із однолітками** та підготуйте її до того, що вирішення проблеми булінгу може зайняти певний час.
- ✓ У випадку, якщо вирішити ситуацію на рівні школи не вдається, **повідомте поліцію**. Захистіть свою дитину від цькування!

«Для батьків дуже важливо вміти попередити або належним чином відреагувати на булінг, з яким стикаються їхні діти. Вони мають бути уважними, спілкуватися та підтримувати своїх дітей», — підкреслює Джованна Барберіс, голова Представництва ЮНІСЕФ в Україні.

Як допомогти дитині, якщо вона виявилася агресором?

Дитині, яка булить інших, увага та допомога потрібна не менше, ніж тій, яка страждає від булінгу:

- **Відверто поговоріть з дитиною** про те, що відбувається, з'ясуйте мотивацію її поведінки.
- **Уважно вислухайте дитину**, з повагою поставтеся до її слів.
- Поясніть дитині, що її дії можуть бути визнані насильством, за вчинення якого настає **відповідальність**.
- **Чітко і наполегливо попросіть дитину припинити таку поведінку**, але не погрожуйте обмеженнями й покараннями.
- **Порадьтеся зі шкільним чи дитячим психологом**. Адже агресивна поведінка та прояви насильства можуть вказувати на емоційні проблеми вашої дитини та розлади поведінки.

Пам'ятайте, дитина-агресор не зміниться відразу. Це тривалий процес, який потребує витримки й терпіння.

Кібербулінг. Що таке Інтернет-цькування і як його розпізнати.

Кібербулінг є формою знущань із використанням Інтернет-технологій. Такий вид булінгу може відбуватися лише онлайн. Однак трапляються випадки, коли цькування у мережі є продовженням жорстокого ставлення товаришів у реальному світі.

Найчастіше знущання передбачають залякування жертви, поширення чуток або зображень з образливим підтекстом, публікацію особистої інформації чи фотографій, погрози, створення фіктивних сторінок. Платформами для кібербулінгу можуть стати соціальні мережі, додатки для обміну миттєвими повідомленнями, електронна пошта, форуми, блоги, онлайн-відеоігри тощо.

Образливий контент в Інтернеті поширюється значно швидше ніж у реальному житті, тому і тиск на жертву зростає. Інформація може набувати вірусного характеру, в такому випадку зупинити її розповсюдження чи видалити з мережі уже майже неможливо.

Якщо ваша дитина все ж стала жертвою кібербулінгу, важливо вчасно це розпізнати. Серед основних ознак – часті зміни настрою, нервові відповіді на запитання, намагання уникати спілкування з однолітками, спроби пропустити школу та видалення профілів з соціальних мереж. Звісно, жодна з цих ознак не є гарантією того, що над дитиною знущаються, але вони точно мають викликати занепокоєння у батьків.

Протидія кібербулінгу – виховання та діалог

Кібербулінг може спричинити стреси і психологічні травми у жертв, тому важливо вчасно запобігти цій проблемі. Визначено **чотири принципи у вихованні, які допоможуть уникнути небезпечних наслідків кібербулінгу та побудувати відкритий діалог:**

1. Навчіть дітей правил поведінки в Інтернеті

Оскільки цифровий світ є частиною реального життя, в мережі також потрібно дотримуватися правил поведінки. Тому важливо *навчити юних користувачів правил поведінки і спілкування в рамках цифрових медіа*. На основі отриманих знань підлітки зможуть приймати правильні рішення, знати і розуміти принципи, необхідні для того, щоб залишатися в безпеці онлайн.

2. Розкажіть про користь від використання мережі

Намагаючись захистити дітей від кібербулінгу та небажаного контенту в Інтернеті, батьки часто переходять межу і намагаються заборонити підліткам

використовувати гаджети. Однак, у сучасних підлітків, які вже не уявляють своє життя без технологій, такі дії можуть викликати негативну реакцію. Окрім цього, батьки не зможуть контролювати доступ до мережі завжди і всюди, тому краще навчити юних користувачів раціонального використання Інтернету.

Надзвичайно важливо *не забороняти гаджети, а показати способи їх використання для власної користі*, зокрема для доступу до потрібної інформації, саморозвитку, навчання, спілкування і пошуку нових друзів.

3. Розкажіть, що скаржитися на кривдника — це нормально

У більшості випадків кібербулінгу підлітки знають про цькування інших, але вирішують не розповідати про це дорослим. Юні користувачі часто бояться стати наступною жертвою або відчутти покарання дорослих.

На додаток до розмови з батьками, *про неприйнятну поведінку в Інтернеті можна і потрібно повідомляти* на самих платформах. Майже у всіх соціальних мережах є можливість поскаржитися на публікації, коментарі та навіть профілі, які поширюють небезпечний або образливий контент. Після отримання певної кількості таких скарг публікація чи профіль автоматично видаляються. Варто зазначити, що такі скарги є абсолютно анонімними.

4. Заохочуйте відкритий діалог

Діти повинні знати, що мають до кого звернутися у разі виникнення проблем в Інтернеті. У цьому випадку *довіра є запорукою відкритого діалогу*. Досить часто юні користувачі думають, що їхні онлайн проблеми батькам важко зрозуміти. Частково це спричинено впевненістю підлітків у недостатній обізнаності батьків про сучасні технології. Іншою причиною уникнення діалогу може бути різниця у сприйнятті цифрового життя. Для дорослих проблеми в Інтернеті можуть бути не вартими уваги, тоді як підлітки можуть сприймати їх як серйозні негаразди. Саме тому батькам потрібно *з розумінням підходити до кожної проблеми у цифровому світі* і допомагати з їх вирішенням.

Попри те, що юні користувачі знають більше про способи використання технологій, дорослі мають більше реального досвіду. Важливо, щоб це розуміли і самі діти. Першим кроком до побудови діалогу про кібербулінг може стати обговорення теми та шляхів вирішення цієї проблеми. **Батькам важливо бути відвертими** і дати підліткам зрозуміти, як діяти у подібній ситуації. Також потрібно пам'ятати, що заохочувати юних користувачів **говорити про свої страхи та проблеми набагато продуктивніше, ніж застосовувати покарання**.

Замість суворих обмежень сприяйте безпечному використанню Інтернет-технологій та приймайте участь у взаємодії між дитиною і цифровими медіа. Допомогти у цьому можуть інструменти батьківського контролю, які

дозволяють блокувати веб-сторінки з потенційно небезпечним вмістом, а також встановлювати обмеження на використання пристроїв.

Як сьогодні в Україні та Європі запобігають булінгу?

Сьогодні у багатьох країнах Європейського Союзу, а також у Сполучених Штатах Америки запроваджені державні антибулінгові програми, направлені на зменшення випадків цькування серед учнів. Дані заходи включають лекції для батьків, нагляд за дитячими майданчиками, навчально-виховні програми високої інтенсивності та тривалості як для дорослих, так і для дітей, використання конкретних дисциплінарних методів. Серед Європейських країн Швеція стала країною, у якій ці програми були найефективнішими.

Упродовж останніх років в Україні досить активно заговорили про булінг (цькування) серед дітей, а численні факти проявів дитячого насильства стали причиною повернення серйозної уваги до цього явища і здійснення на державному рівні конкретних кроків щодо протидії та запобігання цій проблемі.

Поняття булінгу було закріплене на законодавчому рівні та отримало відповідну увагу з боку навчальних закладів після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018, яким внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про освіту». 05 лютого 2019 року було винесено перше судове рішення за фактом цькування у школі. Загалом, у 2019 році судами України було розглянуто 310 справ щодо булінгу.

Із 2018 року в Україні проходять Всеукраїнські тижні з протидії булінгу, проводиться інтенсивна правороз'яснювальна робота у навчальних закладах, з залученням до лекцій, тренінгів і круглих столів авторитетних фахівців з органів ювенальної поліції, професійних психологів та представників профільних громадських організацій.

Яке покарання?

Закон передбачає адміністративну відповідальність за булінг – це штраф або громадські роботи. Якщо порушення було зафіксовано вперше, то штраф

становить від 850 до 1 700 гривень. Якщо воно повторюється впродовж року або здійснювалось групою людей – від 1 700 до 3 400 гривень. У разі, якщо порушення здійснила малолітня особа (діти до 16 років), штраф накладають на батьків або опікунів.

Якщо про випадок булінгу не повідомили в правоохоронні органи – керівникові навчального закладу теж передбачено штраф: від 850 до 1 700 гривень або виправні роботи на термін до одного місяця.

Стаття про булінг є додатковою до інших статей, наприклад про завдання легких тілесних ушкоджень, хуліганство тощо. Якщо під час розслідування з'ясують, що до побиття учнів відбувалося систематичне цькування – кривднику ще призначать штраф.

Де можуть допомогти в разі булінгу?

Поліція (всеукраїнський телефон Національної поліції України – **102**) Поліція – державна система, яка створена для того, щоб захищати громадян країни в ситуаціях, які загрожують безпеці та життєдіяльності, тому обов'язково скористайтесь своїм правом.

У Міністерстві юстиції України пропонують звертатися за юридичною консультацією в єдиний контакт-центр юридичної допомоги за номером **0 800 213 103 (цілодобово та безкоштовно в межах України)**.

Якщо дитині необхідна психологічна допомога – слід звернутися у Національну дитячу “гарячу лінію” для дітей і батьків з питань захисту їхніх прав за номером **116 111 (для дзвінків з мобільного)**.

Пам'ятка школяру

«Пам'ятай свою відповідальність перед законом!»

До 14 років ти не несеш відповідальність за вчинену матеріальну або фізичку шкоду – її несуть твої батьки або інші особи, під наглядом яких ти перебуваєш. Саме вони мають відшкодувати шкоду, яку ти завдав іншій людині. Якщо ти завдав шкоди спільно з однолітком, її відшкодування покладається на ваших батьків у відповідних частках.

Із 14 років ти відповідаєш за завдану шкоду самостійно в повному обсязі! Також після досягнення 14-ти років ти несеш кримінальну відповідальність за

тяжкі злочини. Якщо тобі 16 років, тебе можуть притягнути до адміністративної та кримінальної відповідальності.

Анкета для учнів (Для виявлення проявів насильства)

Дай, будь-ласка, відповідь «так», «ні», «не знаю» на запитання, по зможі чесно та відверто.

1. Як ти вважаєш, чи потрібно реагувати на насильство (якщо воно скоєно на твою адресу)?
2. Чи є насилля з боку школярів у твоєму класі?
3. Учні, які схильні до різноманітних проявів агресивної поведінки та булінгу, є у твоєму класі?
4. На твою думку, психологічне насильство під час третирування переважає над фізичним?
5. Чи завжди суб'єкти, які скоюють насильство є покараними?
6. Особисто ти ставишся до проявів агресії негативно?
7. Таке негативне явище, як булінг, можна проігнорувати?
8. Булінг, на твою думку, - це один із найбільш негативних проявів несхвалюваної з боку суспільства поведінки?
9. Негативні звички (куріння, алкоголь, наркотики) є основним джерелом виникнення булінгу?
10. Як ти думаєш, чи можна уникнути насильства в школі?
11. Ти можеш протистояти тиску з боку булерів ?
12. Ти знаєш до кого звернутися по допомогу у випадку булінгу?
13. Ти можеш підтримати жертву третирувань та цькувань?

Книги як протидія булінгу!

Вплив прочитання і подальшого обговорення книг на школяра:

Готуємо до життєвих реалій. Книга – оптимальний формат знайомства дитини зі складними життєвими ситуаціями й осягнення їхніх причинно-наслідкових зв'язків. Так “прокачуємо” інтелектуальну сферу, завершуючи спільним пошуком порад, що допоможуть уникнути чи зарадити обставинам, в які втрапляють герої.

Покращуємо навички соціалізації. У своїх історіях письменники часто зображають різні групи людей, їхній спосіб поведінки й мислення, а головне – формати їхньої взаємодії.

Розвиваємо емоційний інтелект. Кожна книжка – цілий спектр почуттів і відчуттів багатьох героїв. У книжках, як і в житті, навряд чи є ідеальні герої. Тому юний читач наче приміряє на себе його емоції, моделі поведінки. Так він

компенсує брак життєвого досвіду, “вживається” в їхні життя, збагачуючи свою палітру емоцій і здатність до емпатії. Зрештою, підліткова література (не плутати з літературою, яка потрапляє до кола підліткового читання) дає можливість зрозуміти читачеві, що він зі своїми проблемами не сам на сам.

Коригуємо поведінку. У книгах про і для підлітків не обходиться без героїв чи компаній на кшталт “хороших”, “поганих” і “дуже поганих”. І справа тут – у моральних цінностях, поведінкових моделях, пріоритетах тощо. Типове для цього віку явище – шкідливі звички. Звісно, що чим більше ми забороняємо, то більше кортить порушити правила. Тож історії сучасних авторів, які пишуть для підлітків, – чудовий спосіб делікатно, без зайвої дидактики запропонувати читачеві подивитися, до чого можуть призвести певні вчинки чи бездіяльність.

Налагоджуємо стосунки. Книги – чудовий, а інколи – єдиний можливий спосіб налагодити довірливі стосунки між дитиною і дорослими: бібліотекарем, батьками, вчителями.

Пропонуємо перелік книг з антибулінгу:

- “Гидке каченя”, Г. Х. Андерсен;
- “Обзивають мене Мурахоїдом”, К. Нестлінгер;
- “Диво”, Р. Дж. Паласіо;
- серія книг А. Аудгільд Сульберг про дівчинку-альбіноса Анне Беа;
- “Опудало”, В. Желєзніков;
- “Володар мух”, В. Голдінг;
- серія книг про Гаррі Поттера Дж. Роулінг.

Серед української літератури:

- “Невдаха, або Ласкаво прошу до мого світу”, А. Долман;
- “Не озирайся і мовчи” М. Кідрук;
- “Сіль для моря, або Білий Кит” А. Нікуліна;
- “Пампуха” А.Шавлач.

За допомогою правильно підібраної літератури можна спонукати дитину до діалогу на незручні для неї теми (статеві стосунки, вживання психотропних речовин і того ж булінгу в навчальних закладах та поза їх межами). Молоді люди між собою однаково про це говорять, а от діалог про це з досвідченішими дорослими досі вважають незручним. Тому висновки підлітків про межу між “добре” і “погано” – часто неоднозначні. Змінити це можна тільки завдяки щирому й відкритому діалогу. І книги – хороший привід його розпочати.

Книжки про булінг можуть бути приводом обережно почати розмову про це явище. Та не варто говорити про це класичними, повчальними історіями. Використайте сучасні комікси та різноманітні інтернетні мему. Діти звикли саме до таких засобів висловлення думки і сприймають їх набагато краще, ніж повчання.

Організації, які займаються проблемами булінгу в Україні:

UNICEF :

Тематика: Інформування батьків та дітей про булінг та протидія йому
<https://www.unicef.org/ukraine/>

Благодійний фонд "Kiddo":

Тематика: Протидія булінгу
<https://kiddo.ua/ru/>

Український інститут дослідження екстремізму :

Тематика: Дитяче насилля
<http://uire.org.ua/>

ЖІНОЧИЙ КОНСОРЦІУМ УКРАЇНИ :

Тематика: Попередження та подолання насильства в дитячому середовищі
<https://wcu-network.org.ua/>

Український фонд "Благополуччя дітей":

Тематика: Вчить дитину захищати себе
<https://childfund.org.ua/>

Міжнародний жіночий правозахисний центр "Ла Страда-Україна":

Тематика: Протидія насильству в сім'ї та школі
<http://la-strada.org.ua/>

Корисні посилання щодо теми антибулінгу:

Проблема булінгу очима підлітка: <https://glavcom.ua/specprojects/stopbullying/problema-bulingu-ochima-pidlitka-471205.html>

Як виявити жертву цькування у школі. Алгоритм для батьків:
<https://glavcom.ua/specprojects/stopbullying/yak-viyaviti-zhertvu-ckuvannya-u-shkoli-algoritm-dlya-batkiv-469447.html>

Головне в законі про протидію булінгу в школах:
<https://rescentre.org.ua/zakonodavstvo-ta-pravovi-pytannia/holovne-v-zakoni-pro-protydiiu-bulinhu-v-shkolakh>

Stop-булінг. Три проблеми батьків, які впливають на дитячу агресію:
<https://glavcom.ua/columns/mkuleba/stop-buling-tri-problemi-batkiv-yaki-vplivayut-na-dityachu-agresiyu-447694.html>

Методичні рекомендації для практичних психологів і соціальних педагогів щодо профілактики насильницьких та агресивних форм поведінки серед учнівської та студентської молоді:
<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2018/5/22/mon.pdf>

Як захистити дитину від булінгу (Проєкт «Стоп шкільний терор» («Безпечна школа»)) *відео*:
<https://www.youtube.com/watch?v=hzVCHBSVBFA>

Як ефективно боротися із булінгом у школі (Проєкт «Стоп шкільний терор» («Безпечна школа»)) *відео*:
<https://www.youtube.com/watch?v=CTOhn01ZoKo>

Зупиніть булінг! (UNICEF) *відео*:
https://www.youtube.com/watch?v=9Nh4_pYHnfA

Як зупинити булінг: поради для батьків (UNICEF) *відео*:
<https://www.youtube.com/watch?v=pNCvFAOQco>

СТОП БУЛІНГ! Світ без насильства

(Методичні поради, рекомендації та корисні інформаційні джерела)

Комп'ютерну верстку, набір та оформлення
підготувала: О. Дорохова
Редактори: Г. Вечерська, Н. Шеша
Відповідальна за випуск: Т. Ключ

КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»
14032, м.Чернігів, вул. Рокоссовського, 22-А

Тел.95-19-45, 95-18-62
<http://ostrovskogo.com.ua>
mail:ostrovskogo@online.ua